

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis Et Breviarii Romani

In quibus origo cuiusque Ritus, Causæ historicæ, vel mysticæ, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, Obligatio, & exquisitus Vsus, additis opportunè Decretis omnibus S. Rituum Congregationis, quàm breuißimiè explicantur

Gavanti, Bartolommeo

Antverpiæ, 1634

Quinta Pars Appendices addit quinque. hæ sunt:

urn:nbn:de:hbz:466:1-40262

A P P E N D I C E S
A D R U B R I C A S
M I S S A L I S R O M A N I.

P A R S Q V I N T A.

D pleniorē Rubricarum tractationem quatuor ad-
huc videntur desiderari posse in hisce Commentarijs:
& Primò, circa illam Rubricam de hora celebrandi
ab Aurora usque ad Meridiem, dari debent Tabule
ad Auroram dignoscendam, & Meridiem. Deinde circa aliam, ut
ieiunus à media nocte Sacerdos celebret; qua item hora Media no-
ctis limes constituatur. Tertiò, exoptant multi breuem aliquam &
probatam methodum formandæ ritè totius sacræ suppellectilis ad
Missam necessariæ, seu congruentis: quibus aliquid suppeditan-
dum quoque erit de nitore & munditia eiusdem sacræ suppellectilis.
Et quidem primis duobus sufficiunt eæ Tabule quàm brevissimæ,
quas olim edidit in Mathematicis peritissimus Theodosius Rubens
Priuernas; & ut Clero præstò sint, statim eas subiiciemus, addi-
tis quibusdam locorum nominibus vbi Nostri degunt, in quorum
gratiam hæc Commentaria præcipuè scripsimus. Pro reliquis duobus
insudavit sanctus Carolus Borromæus, ex cuius Actis neces-
saria decerpemus, & vtilia ad rem nostram ordine faciliori de-
scribemus.

TABVLÆ LOCORVM
PRO VSV TABELLARVM SEQVENTIVM.

Loca Italiae sunt in triplici differentia, inquit Theodofius noster; quaedam sub eleuato Polo per gradus 39. alia per gradus 42. alia per gradus 45. ea vero quae extra hos gradus dicuntur esse, reduci possunt ad vnam ex his classibus, ad quam nimirum propius accedunt. Itaque

P E R G R A D V S 39.

B arium,	Cosentia,	Sardinia,
Brundisium,	Istria,	Sicilia,
Corcyra,	Regium Calabriae,	Tarentum, & eiusmodi.

P E R G R A D V S 42.

A ncona,	Lauretum,	Regium Estensium,
Aquila,	Luca,	Roma,
Arpinum,	Macerata,	Septempeda,
Corsica,	Neapolis,	Spoletum,
Florentia,	Perusia,	Viterbium,
Forosempronium,	Pisa,	Vrbium,
Fulgina,	Piscia,	Zagarolum, & alia.
Imola,	Rauenna,	

P E R G R A D V S 45.

A naetium,	Genua,	Placentia,
Aqua,	Mantua,	Pompeia laus,
Aquileia,	Mediolanum,	Sauona,
Alta,	Modoetia,	Taurinum,
Bononia,	Mons acutus,	Tononum,
Brixia,	Nouaria,	Tridentum,
Casale S. Euasij,	Orta,	Venetia,
Casale maius,	Papia,	Vercella,
Comum,	Parma,	Verona,
Cremona,	Patauium,	Vigleuanum, & alia.
Derthona,		

Tabellæ Auroræ, Meridici, & Mediæ noctis.

TABELLA I. PER GRADVS 39.

Principium crepusculi Marut.

Meridies.

Medium noctis.

MENSE IANVARIO.

Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
3	12	59.	19	20.	7	20.
9	12	54.	19	17.	7	17.
15	12	49.	19	14.	7	14.
21	12	40.	19	9.	7	9.
26	12	31.	19	4.	7	4.

MENSE FEBRVARIO.

1	12	20.	18	58.	6	58.
7	12	9.	18	52.	6	52.
13	11	56.	18	45.	6	45.
19	11	42.	18	38.	6	38.
25	11	29.	18	31.	6	31.

MENSE MARTIO.

3	11	13.	18	23.	6	23.
9	10	57.	18	15.	6	15.
15	10	43.	18	8.	6	8.
21	10	26.	18	0.	6	0.
27	10	9.	17	52.	5	52.

MENSE APRILI.

2	9	54.	17	45.	5	45.
9	9	37.	17	37.	5	37.
15	9	19.	17	29.	5	29.
21	9	3.	17	26.	5	26.
27	8	46.	17	15.	5	15.

MENSE MAIO.

3	8	29.	17	8.	5	8.
9	8	15.	17	2.	5	2.
15	8	0.	16	56.	4	56.
21	7	47.	16	51.	4	51.
28	7	34.	16	46.	4	46.

MENSE IVNIO.

3	7	26.	16	43.	4	43.
9	7	17.	16	40.	4	40.
16	7	12.	16	38.	4	38.
22	7	12.	16	38.	4	38.
28	7	12.	16	38.	4	38.

MEN

Tabellæ Auroræ, Meridiei, & Mediæ noctis.

TABELLA I. PER GRADVS 39.

Principium crepusculi Matut. Meridies. Medium noctis.

MENSE IVLIO.						
Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
5	7	17.	16	40.	4	40.
11	7	26.	16	43.	4	43.
17	7	34.	16	46.	4	46.
24	7	47.	16	51.	4	51.
30	8	0.	16	56.	4	56.

MENSE AVGVSTO.

5	8	15.	17	2.	5	2.
11	8	29.	17	8.	5	8.
18	8	46.	17	15.	5	15.
24	9	3.	17	26.	5	26.
30	9	19.	17	29.	5	29.

MENSE SEPTEMBRI.

5	9	37.	17	37.	5	37.
11	9	54.	17	45.	5	45.
18	10	9.	17	52.	5	52.
24	10	26.	18	0.	6	0.
30	10	43.	18	8.	6	8.

MENSE OCTOBRI.

6	10	57.	18	15.	6	15.
12	11	13.	18	23.	6	23.
18	11	29.	18	31.	6	31.
24	11	42.	18	38.	6	38.
30	11	56.	18	45.	6	45.

MENSE NOVEMBRI.

5	12	9.	18	52.	6	52.
11	12	20.	18	58.	6	58.
17	12	31.	19	4.	7	4.
23	12	40.	19	9.	7	9.
29	12	49.	19	14.	7	14.

MENSE DECEMBRI.

5	12	54.	19	17.	7	17.
11	12	59.	19	20.	7	20.
17	13	3.	19	22.	7	22.
22	13	3.	19	22.	7	22.
28	13	3.	19	22.	7	22.

Ta-

Tabellæ Auroræ, Meridiei, & Mediæ noctis.

TABELLA II. PER GRADVS 42.

Principium crepusculi Matut. Meridies. Medium noctis.

MENSE IANVARIO.

Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
3	13	14.	19	30.	7	30.
9	13	9.	19	27.	7	27.
15	13	2.	19	23.	7	23.
21	12	51.	19	17.	7	17.
26	12	42.	19	11.	7	11.

MENSE FEBRVARIO.

1	12	29.	19	5.	7	5.
7	12	16.	18	58.	6	58.
13	12	1.	18	50.	6	50.
19	11	46.	18	42.	6	42.
25	11	30.	18	34.	6	34.

MENSE MARTIO.

3	11	15.	18	26.	6	26.
9	10	57.	18	17.	6	17.
15	10	40.	18	9.	6	9.
21	10	22.	18	0.	6	0.
27	10	2.	17	51.	5	51.

MENSE APRILI.

2	9	45.	17	43.	5	43.
9	9	25.	17	34.	5	34.
15	9	7.	17	26.	5	26.
21	8	49.	17	18.	5	18.
27	8	30.	17	10.	5	10.

MENSE MAIO.

3	8	10.	17	2.	5	2.
9	7	53.	16	55.	4	55.
15	7	34.	16	49.	4	49.
21	7	20.	16	43.	4	43.
28	7	4.	16	37.	4	37.

MENSE IUNIO.

3	6	53.	16	33.	4	33.
9	6	44.	16	30.	4	30.
16	6	38.	16	28.	4	28.
22	6	38.	16	28.	4	28.
28	6	38.	16	28.	4	28.

MEN-

Tabellæ Auroræ, Meridiei, & Mediæ noctis.

TABELLA II. PER GRADVS 42.

Principium crepusculi Matut. Meridies. Medium noctis,

M E N S E I V L I O .

Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
5	6	44.	16	30.	4	30.
11	6	53.	16	33.	4	33.
17	7	4.	16	37.	4	37.
24	7	20.	16	43.	4	43.
30	7	34.	16	49.	4	49.

M E N S E A V G V S T O .

5	7	53.	16	55.	4	55.
11	8	10.	17	2.	5	2.
18	8	30.	17	10.	5	10.
24	8	49.	17	18.	5	18.
30	9	7.	17	26.	5	26.

M E N S E S E P T E M B R I .

5	9	25.	17	34.	5	34.
11	9	45.	17	43.	5	43.
18	10	2.	17	51.	5	51.
24	10	22.	18	0.	6	0.
30	10	40.	18	9.	6	9.

M E N S E O C T O B R I .

6	10	57.	18	17.	6	17.
12	11	15.	18	26.	6	26.
18	11	30.	18	34.	6	34.
24	11	46.	18	42.	6	42.
30	12	1.	18	50.	6	50.

M E N S E N O V E M B R I .

5	12	16.	18	58.	6	58.
11	12	29.	19	5.	7	5.
17	12	42.	19	11.	7	11.
23	12	51.	19	17.	7	17.
29	13	2.	19	23.	7	23.

M E N S E D E C E M B R I .

5	13	9.	19	27.	7	27.
11	13	14.	19	30.	7	30.
17	13	18.	19	32.	7	32.
22	13	18.	19	32.	7	32.
28	13	18.	19	32.	7	32.

R r

T A

Tabellæ Auroræ, Meridiei, & Mediæ noctis.

TABELLA III. PER GRADVS 45.

Principium crepusculi Matut.

Meridies.

Medium noctis.

MENSE IANVARIO.						
Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
3	13	28.	19	40.	7	40.
9	13	23.	19	37.	7	37.
15	13	14.	19	32.	7	32.
21	13	3.	19	26.	7	26.
26	12	52.	19	20.	7	20.
MENSE FEBRVARIO.						
3	12	38.	19	12.	7	12.
7	12	23.	19	4.	7	4.
13	12	8.	18	56.	6	56.
19	11	51.	18	47.	6	47.
25	11	33.	18	38.	6	38.
MENSE MARTIO.						
3	11	16.	18	29.	6	29.
9	10	56.	18	19.	6	19.
15	10	37.	18	10.	6	10.
21	10	16.	18	0.	6	0.
27	9	55.	17	50.	5	50.
MENSE APRILI.						
2	9	35.	17	41.	5	41.
9	9	13.	17	31.	5	31.
15	8	52.	17	22.	5	22.
21	8	31.	17	13.	5	13.
27	8	9.	17	4.	5	4.
MENSE MAIO.						
3	7	49.	16	56.	4	56.
9	7	28.	16	48.	4	48.
15	7	6.	16	40.	4	40.
21	6	49.	16	34.	4	34.
28	6	31.	16	28.	4	28.
MENSE IUNIO.						
3	6	15.	16	23.	4	23.
9	6	5.	16	20.	4	20.
16	5	58.	16	18.	4	18.
22	5	55.	16	17.	4	17.
28	5	58.	16	18.	4	18.

MEN-

Tabellæ Auroræ, Meridiei, & Mediæ noctis.

TABELLA III. PER GRADVS 45.

Principium crepusculi Matut. Meridies. Medium noctis.

M E N S E I V L I O.

Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
5	6	5.	16	20.	4	20.
11	6	15.	16	23.	4	23.
17	6	31.	16	28.	4	28.
24	6	49.	16	34.	4	34.
30	7	6.	16	40.	4	40.

M E N S E A V G V S T O.

Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
5	7	28.	16	48.	4	48.
11	7	49.	16	56.	4	56.
18	8	9.	17	4.	5	4.
24	8	31.	17	13.	5	13.
30	8	52.	17	22.	5	22.

M E N S E S E P T E M B R I.

Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
5	9	13.	17	31.	5	31.
11	9	35.	17	41.	5	41.
18	9	55.	17	50.	5	50.
24	10	16.	18	0.	6	0.
30	10	37.	18	10.	6	10.

M E N S E O C T O B R I.

Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
6	10	56.	18	19.	6	19.
12	11	16.	18	29.	6	29.
18	11	33.	18	38.	6	38.
24	11	51.	18	47.	6	47.
30	12	8.	18	56.	6	56.

M E N S E N O V E M B R I.

Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
5	12	23.	19	4.	7	4.
11	12	38.	19	12.	7	12.
17	12	52.	19	20.	7	20.
23	13	3.	19	26.	7	26.
29	13	14.	19	32.	7	32.

M E N S E D E C E M B R I.

Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
5	13	23.	19	37.	7	37.
11	13	28.	19	40.	7	40.
17	13	32.	19	42.	7	42.
22	13	33.	19	43.	7	43.
28	13	32.	19	42.	7	42.

R r 2 Monet

Monet idem Theodosius, quòd Horologia Italiæ sonant Horas tardiùs quàm indicent Horologia Solaria, quandoque per quadrantem

Horæ, quandoque per dimidiam Horam; & ideò detrahenda erit illa quantitas Horæ. Hora verò constat minutis 60.

De mensuris proprijs sacræ supellectilis ad Missam congruentioribus.

DAmus hoc loco formas & modulus efformandæ cuiusque sacræ supellectilis in ordine ad Missam, siue solemnem siue priuatam, ex *Actis Mediolan. Ecclesia*, præsertim ex libro primo & secundo *Instructionum fabricæ & supellectilis Ecclesiastica*, probatarum in Concilio Provinciali Mediolan. III. à sancta Sede Apostolica confirmato, & laudato: in quibus singillatim tradendis ordo placuit Alphabeticus, vt cuiusque rei formam statim inuenias.

Abacus, seu *Credentia*, fit è tabulis populæ abiegnisve, longè patens circa cubitos tres, pro Ecclesiæ magnitudine, Chorive seu presbyterij ratione, latè cubitis duobus; alteque item extruatur, vt non vltra duos cubitos & uncias duodecim eleuetur à terra.

Acerra, siue *Nanicula* incensi, ex argento, vel aurichalco, cum cochleari eiusdem materiæ, fieri debet; ita capax, vt capiat quantitatem thuris vltra quàm sit necessarium in Missa.

Alba è tela linea sit, longè producta cubitos quatuor, latè sexdecim, ac paulò ampliùs circumquaque pateat. Manicas habeat longitudine sesquicubitali, hoc est, cubito cum dimidio, latitudine ab humeris pænè cubitali, quæ vsque ad manus sensim angustius ducantur. In summa veste, & in extremis manicis aliquid dumtaxat sit acu paululum ac tenuiter

elaboratum: nimius enim labor in his ornandis vanitatem sapit & leuitatem.

Altare maius eo loco constitui deberet, vt ab ipsius Altaris gradu infimo (tres autem gradus esse debent) vsque ad cancellos spatium saltem interlit cubitorum octo, vel ad minimum quatuor, in Ecclesijs non Collegiatis. Sit autem à scabelli solo altitudine cubitorum duorum, & unciarum octo, & ad summum decem, longitudine cubitorum quinque, ac plurius, pro Ecclesiæ magnitudine; altitudine verò cubitorum saltem duorum & unciarum duodecim. Tres autem inter gradus bradella lignea numeretur, quæ à fronte Altaris cubitos duos producta, uncias sexdecim lateat, altitudo verò singulorum graduum sit uncias octo.

Altare minus eleuetur cubitis duobus, & uncias octo, longè pateat cubitis quatuor & dimidio, nec minus quatuor saltem cubitis; latum sit cubitis duobus. Scabellum è tabulis ligneis, latitudine cubitorum duorum, altitudine unciarum octo: sed & longiùs pateat quàm Altare, non cubito longiùs, sed uncias circiter sexdecim. Nullum foramen neque fenestella ibi sit, vbi quidquam afferri recondiue possit.

Amictus è tenui tela sit, longitudine cubitorum circiter duorum, latitudine autem sesquicubitali: in duobus

bus eius angulis anterioribus assuan-
tur funiculi commodè longi, vt re-
uocari ante pectus queant, & cum
ijs fieri nodus possit: in medio Crux
acu pingatur vnciarum duarum, lon-
gè ab extremitate digitis duobus in
parte superiori: extremitates illius,
præterquam ex ea parte quæ collum
ambit, aliquo modesto opere ornari
possunt.

Ara ex lapide longè pateat vncias
viginti, latè sexdecim, præter capsæ
dimensionem, cui inserta est. Quæ
capsa è nucea omnino tabula sit, cras-
situdine vnciarum circiter duarum,
aut plurium, pro lapidis crassitudine:
non distet à fronte Altaris spatio lon-
gius vnciarum octo. ita verò inserta
sit, vt è mensa Altaris superficie pau-
lulum extet, quò Sacerdotis celebran-
tis tactu dignosci possit: tela denique
cerata tegatur, clauiculis prædictæ
capsæ confixa.

Bursa Corporalium à fronte sit Cru-
ce vel alia sacra imagine in medio in-
textæ, à tergo etiam ex eadem mate-
ria & colore; intrinsecus autem subse-
rico, aut tela candida circumuestia-
tur: latè verò vndique pateat circiter
dimidio cubito, vel paulo ampliùs,
& forma quadrata.

Calix ita efformetur, vt cuppa ali-
quantulum in fundo sit angusta, sen-
sim vsque ad summum labrum la-
tior fiat. Labrum nullo modo reflecta-
tur: nodus ita ornatus, vt, dum Ca-
lix capitur, non incommodè capiatur,
præsertim quando indices & pollices
disiungi non possunt. Minörve ne sit
totus Calix, amplitudine in orbem
ducta, vnciarum quatuordecim, alti-
tudine duodecim.

Candelabra basim habeant vel ro-
tundam, vel potiùs triangularem, &

Crucis basi conformem: quæ ab Aco-
lythis portantur, minora sint, quàm
ea quæ in Altari collocantur.

Cingulum ex candido lino vel can-
nabi tenui conficiatur, longitudine
cubitorem circiter septem: capita eius-
dem globulis eiusdem materiæ inse-
rantur, filamentorum manipulis ap-
pensis, quos floccos dicunt. Non pro-
hibetur è serico, iuxta varios colo-
res paramentorum more moderno;
sed illud est antiquioris vsus, & my-
sticæ causæ congruentius, de qua su-
prà pag. 97.

Non placet ea forma cinguli (vt
pro veritate loquar) quæ cingulo ip-
si, vt hinc inde pendeant flocci à la-
teribus Sacerdotis, duas addit lineas,
quibus re ipsa cingitur Alba: est
enim eiusdem omnino formæ cum
succinctorio Papali, quod adhibetur
(addito Manipulo) ad cingendum Al-
bam Papæ, & non nisi in eiusdem
Missæ Papali; ergo non debet esse
communis hæc forma cuiuscumque Ce-
lebranti.

Conopceum Tabernaculi maioris san-
ctissimæ Eucharistiæ è materia nobi-
liori, vel alba semper, vel iuxta colo-
rem varium Festorum, à summa parte
crispatum: in simbrijs non angustè,
sed longè latiùs respondeat, & totum
Tabernaculum tegat; in extremis oris
habeat de more ornatum laciniarum
decorè contextarum.

Corporale è tela linea & candida
sit, ac simplex item, ab oris autem,
acus opere simplici, punctim solùm
retortum sit: longè autem vncias
triginta ad minus pateat, latè toti-
dem; ita verò complicatum, vt nul-
la eius extremitas appareat. Crux acu
pingi potest in anteriori parte.

Crux in Altari colloqanda imagi-
nem

nem Crucifixi habeat, & præalta emineat candelabris, vt supra dictum est *prima par. tit. 20. pag. 74.*

Dalmatica non recisis manicis, sed ad manum vsque protensis, iisdemque latè patentibus conficiatur. Longa esse potest cubitis duobus, & vncijs sexdecim; lata verò ab humeris cubito vno, & vncijs circiter quatuor; ab extremis oris vndique patens cubitis circiter quinque.

Gradus in Altari maiori ne fiant, nisi duobus cubitis tantum minùsve à pariete posteriori illud distet: tuncque eiusmodi gradus vnus pluresve decenter adhiberi poterunt; ita tamen, vt circuitus Altaris non impediatur, neque candelabra super ijs posita extra Altare videantur esse, quod esset contra Rubricam de Altaris incensatione. In Altari minori vnus sit, isque ligneus; ea longitudine quæ Altare æquet, latitudine vnciarum octo, altitudine totidem, in quo candelabra cum Cruce locanda erunt.

Hamula non ex argento, stanno, aurichalco, aliòve metalli genere, sed è vitro, seu crystallo pellucido, cum operculo decenti.

Manipulus tres Cruces habere debet & chordulas ad ligandum solidiores. reliqua vide in *Stola*.

Manutergium pro Missa ex lino tenui contextum, longitudine bicubitali, latitudine sesquicubitali constet: ornetur capita lacinijs & filamentis eiusdem materiæ.

Mappa Altaris superiores è lino, seu cannabi, ea sint longitudine, vt ab vtroque Altaris latere, profundius circiter tribus digitis quàm planum bradellæ, demissæ sint: nullæ ab vlla parte bambacio cærulei, alteriusve coloris elaboratæ sint, latitudine ve-

rò totam Altaris mensam conteger. Inferiores mappæ totam saltem mensam cooperiant.

Mappa pro Communione adhibendæ non supra scamna, seu cancellos (horum enim longitudinem æquabunt) longè pateant cubitos tres, latè circiter duos: capita earum exornari poterunt.

Missale nihil profani habeat, sed Crucis insigne, aliave Sancti Titularis imago in corio depicta appareat. Signaculum eiusdem constare conuenit funiculis sericis duodenis, longè ita ductis, vt Missalis longitudinem vix quinque vncijs excedant. Eiusdem integumentum ita longè deductum sit, vt ab ima parte octo vncijs superet coriaceum Missalis operimentum; à summa verò nihil omnino extet. Lineæ sericæ circumdent extremitates, laciniæ imam partem exorant. Subuestiatur tela eiusdem coloris quo est integumentum.

Pallium, quod ante Altare tenditur, paulò longius quàm Altare patere debet; eoque altius, vt ab ima parte paululùm sub coronice scabelli seu bradellæ eiusdem Altaris occulteretur. A superiori parte palmum à summo distante lacinijs, quas frangias vocant, ornetur pro qualitate pallij; in exteriori parte Crux, aut imago Sancti, cuius nomine dicatum est Altare, aut alia sacra effigies in medio assuatur: nam Zacharias Pontifex palmam auro intextam Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi, imagine ornata beati Petri Apostoli, Altari obtulit. Si fieri potest, telari ligato affigatur extente; sed illa cautio adhibeatur in telaris asserculo suspendere, vt eius angulus inferior, cui pallium adhæret, omnino recidatur, & depi-

deprimatur, vt nullo modo possit acumine lædere pallium. Velamentum quoque (si pallium pretiosum est) in superiori parte obtendi ei concinnè poterit, Missarum tempore tantùm, ne Sacerdos impediatur, vel adhærendo lædat paramenta: neque tamen vltra frangiam demittatur velamentum.

Patena inaurata vndique esse debet, vel, si argentea sit, saltem in interiori parte; labrum extremum circulare ita tenue admodum, vt adiuumentum inde sit ad sacræ Hostiæ fragmenta facillè colligenda: illam mediam concavitatem habeat, quæ amplitudinem labri Calicis ferè adæquet. Minor patena pateat amplè in orbem vncias triginta duas.

Pellicula hamularum piam speciem exprimat; fundo intrinsecus constet lato & plano, neque ita elaborato, vt minùs firmè hamulæ impostæ hæreant.

Planeta more Romano (nam Ambrosiano eam describunt Acta Mediolan. Ecclesiæ) latè pateat cubitos circiter duos, longè tres. Fascia, quæ vel assui solet, vel distingui in ipsamet Planeta, vt columnæ speciem à tergo & Crucis ante pectus effingat, lata erit vncijs octo ad minimum. Funiculi addantur, seu lineæ sericæ in ea parte qua pectus regitur, ita oblongæ, vt reduci possint ante pectus, ad firmandam Planetam, ne defluat à tergo.

Pluuiale ad imos vsque talos protrahitur, longitudine cubitorum trium & vnciarum circiter sex constans, & pro semicirculi ratione latè patens. A parte anteriori, à summo ad extremum, hinc & inde, auriphrygio decoratur: à posteriori parte caputium ornatu auriphrygia-

to, qui anteriori respondeat, habet. Laciniæ verò, hoc est frangiæ, Romano ritu latiores esse debent circum caputium, breuiiores in oris Pluuialis extremis. Fibula anteriori connecti debet Pluuiale, additis binis seu ternis vncinis maioribus. Globuli laciniati pendentes à caputio non sunt ampliùs in vsu Romani Cleri sæcularis.

Puluinar pro Missali plenum sit non pluma, neque lana concisa, sed lana solida, pilisve ceruinis: longè pateat cubito, & paulò ampliùs, latè vncijs circiter decem & octo: ornetur in quatuor angulis laciniatis flocculis, & opere simplici consuatur.

Purificatorium è rela neque tenui, neque crassa nimis; & simplici sit acus opere confectum; latitudine vnciarum circiter octodecim ad minimum, longitudine totidem, nec verò minus: in medio Crux paruula acu pingatur.

Pyxis, quæ ad sanctissimam Eucharistiam custodiendam adhibetur, ex argento puro saltem, eoque inaurato, fieri debet in interiori parte: cuius pes, vt manu facillè firmiterque capi queat, altitudine sit sex vnciarum; nodus in medio sit eiusmodi, quò monuimus de Calicis nodo. In fundo medio paululum aliquid habeat, quod in orbem tenuiter emineat, ad faciliùs capiendas vltimas particulas. Operculum respondeat Pyxididis formæ: quod in medio instar ferè pyramidis extet; ab vno & altero item latere paruulos tenuesque vncinos habeat, quibus in circulo aptè includatur, & fiat immobile. In summo Crux paruula emineat.

Stola cum Planeta colore congruat & materia, longè cubitis circiter sex,

vt in-

vt infra genua producatu^r, latè autem vncijs sex pateat: lacinia seu frangiæ vnciarum trium sint; & præterea Cruces tres de more annectantur eidem, in medio, & in extremis partibus. Vnaquæque Crux sit formæ quadratæ, quæ ab omni parte vncijs circiter tribus constet. Stola Sacerdotali nihil appendatur; Diaconali verò ab vtraque media eius parte duo funiculi cum flocculis laciniatis, ad illius retè connectendæ vsu.

Superpelliceum è tela potiùs tenui, manicijs ita oblongis, vt crispata vsque ad digitos summos pertingant, quæ esse possunt cubitis circiter duobus, vel circa, latè autem patentibus in orbem circiter cubitis quatuor. In ipso ore potiùs forma sit rotunda quàm quadrata. A pectore nullo modo scissum, aut dissectum. Longè ducatur infra genua, ferè ad media crura. *Vide supra pag. 88.* Latè pateat ab extremis oris in ambitum cubitis circiter tredecim, ab humeris circiter octo. A nulla parte neque nimis affectata artificiosi operis elegantia elaboratum, ab humeris præsertim non specioso artificij ornatu.

Tabella Pacis gestatoria aliquo pia cælatu^r ornatu sit insignis, puta, imagine Pietatis expressa; latitudineque constet vnciarum octo, longitudine duodecim circiter; à tergo manubrium habeat eiusdem materiæ.

Tabella Secretarum non quænea, non nucæ, neque è ligno subobsuro sit, sed ex abiete, aliave id generis arbore albicanti, ne pagina agglutinata obscurescat: latè aliquanto amplius pateat quàm longè, coronicibus decorè ornata. Pro Festis solemnioribus speciosior esse debet, cum coronicibus auratis, & pagina maius-

culis impressa litteris, auroque splendens.

Tabernaculum sanctissime Eucharistie politè elaboratum, pijs myriorum passionis Christi imaginibus exsculptum esse debet; intrinsecus tabulis populeis circumamictum, quibus ab humiditate sanctissima Eucharistia defendatur. Forma vel octangula, seu sexangula, vel quadrata, vel rotunda. In summo adsit imago Christi resurgentis, vel sacra Vulnera exhibentis: tum benè clauè firmatum, quæ etiam auro liniri deberet. A fronte Altaris summa procul collocatum extet, non minus cubito vno & vncijs sexdecim, ita vt Corporale latè expandi, & Pyxis, si casus accidat, commodè in Altari poni possit. Neque sub eo sit vllum armariolum, neque asseruandis quædam libris supellectilive Ecclesiæ sit locus. Panno serico albi coloris intus ab omni parte vestiatur: ostium habeat ab anteriori parte ornatum sacra imagine Christi Domini crucifixi, aut resurgentis, aut vulneratum pectus exhibentis, aut alia pia effigie.

Tela stragula Altaris ad illud operiendum finitis Missis, longitudine ac latitudine sit, quæ totam illius mensam contegat vndique, & paulò amplius item; lacinijs breuibus ab omni parte decorè cincta, colore sit viridi.

Thuribulum cum quadruplici canula & operculo: catenularum autem longitudo sit cubitorum duorum & vnciarum circiter duodecim.

Tinnabulum pro eleuatione Sacramenti si appendatur, parieti laterali affixum hæreat, & appenso funiculo tam longo, vt minister genuf-

xus in cornu Epistolae commodè illud pulsare possit.

Tunicella Subdiaconalis similis sit Dalmaticae Diaconali, de qua supra; excepto, quòd angustiores debet habere manicas & longiores, *Cerimon. Episc. lib. 1. cap. 10.*

Vas Hostiarum rotundum sit, & latè pateat uncias quatuor, pluresve, ut Hostiae inde promi commodè possint. Vile quoque erit, laminam plumbeam rotundam serico vestitam Hostijs ipsi superimponere, ut earum curvatura tollatur.

Vas pro abstergendis Calicibus, & lauandis Corporalibus, aeneum patet instar peluis, binis manubrijs constans, atque ab vno labro ad aliud cubito vno, & uncijs octo pluribusve, pro ratione suppellectilis lauandae; oreque eminenti, per quod, quasi per canalem, aqua lotionis inde paulatim in Sacrarium effundi possit: quod vas huic vsui tantùm sit reseruatum.

Velum Calicis ab omni parte cubito & uncijs duodecim latè pateat, ab oris vndique opere serico, auro argentoque tenuiter ornatum.

Velum pro portanda sanctissima Eucharistia in Processionibus eiusdem sit longum sex cubitis, latum ut veli tela.

Velum pyxididis sit pretiosum, & quale saltem dedimus Calici.

Velum Subdiaconale longum item cubitis sex, latum sit, quanta est veli propria latitudo.

Umbella, quae super Altare ponitur, vndique latè pateat ita, ut Altare ipsum & Sacerdos ibi celebrans omnino contegantur; qua ille & Altare à puluere omnique labenti sorde defendantur: ab Altari tamen decorè elata, ut facilè quoque purgari queat.

Umbella alia, quae defertur super sanctissimam Eucharistiam in Processionibus, vndique habere debet ornatum duplicium fasciarum, quae duodecim circiter uncijs longè pendeant, iisque fascijs confutae sint ab omni parte fimbriae cum filamentis satis prolixis. Hastile inseratur inter vtramque fasciam, quod rectè extendat latera Umbellae. Hastilia item picta, paribus inter se spatijs disposita, quibus illa tolli & gestari possit, quatuor plurave, pro eiusdem Umbellae magnitudine, supponantur. Color autem albus conuenit huic Umbellae. Et haec de suppellectili sacra seu ministeriali ad communem Missam.

Quia verò supra meminimus Episcopaliū indumentorum, occasione data in Missali, non erit abs re, si hoc loco addamus eorundem indumentorum formam & mensuram, ordine seruato quo eadem induit Episcopus.

Caligae ita longae debent esse, ut vsque ad genua protensa, ligulis in ea parte adstringantur.

Sandalia, seu *Calcei*, è solea integra subtus constent, à parte autem superiori ornata, & ex serico panno leuiori, quo & *Caligae*.

Tunicella & Dalmatica amplioribus manicis quam Diaconalis, & ex eadem materia qua *Caligae*, constent: longae & latae sint, ut de Dalmatica Diaconali diximus.

Chirotheca debent esse contextae, & circulo aureo insigniter in extrema parte ornatae.

Subbirretum mitrale formae rotundae sit, non quadratae.

Mitra pretiosior è serico auro intexto, gemmis, & margaritis acusque opere ornata. Altera auriphrygiata si-

ne gemmis, sine laminis aureis, vel argenteis; sed vel aliquibus paruis margaritis composita, vel ex albo serico auro intermixto, vel ex tela aurea simplici sine laminis & margaritis. Tertia sine auro ex simplici serico Damasceno, vel alio, aut etiam lineae, ex tela alba confecta, rubeis lacinijs, seu frangijs, & vitis pendentibus. In Prouincia Mediolanensi adhibetur simplex è tela lini purissimi, coloris albi; circulo aureo, quem esse notat *Innocen. III. lib. 1. Mist. Mis. se. cap. 59.* circum amicta à parte qua induitur caput, cornua item duò à summo præ se ferens: duas etiam lineas in humeris pendulas habeat, quarum extremitates lacinijs consistent.

Annulus ex auro puro puto solidè conflatus palam habeat cum gemma, in qua nihil sculpti esse debet.

Gremiale longè constet cubitis circiter duobus, latè cubito vno tantum & vncijs item circiter duodecim, vndique cinctum laciniarum auro argentove intextarum ornatu.

Baculus Pastoralis à parte ima acutus, à media totus rectus, à summa retortus esse debet. Oratio aut Sudario non ornatur, si Episcopo palis est. Longitudine recta est cubitorum trium & vnciarum duodecim; pars verò retorta totidem vncijs, aut paulo altiùs eminent. A summa rectitudinis parte est crassitudine orbiculari vnciarum circiter septem, quæ prope ad imam partem descendens paulatim diminutam, vncijs quinque constat: connectitur autem cum illa parte recta aliquo opere cælati argenti, quod sexanguli formam exhibens, scæris ornatur imaginibus.

De nitore & munditia prædictæ sacræ suppellectilis.

Deprompsimus hæc
ex *Actis Ecclesiæ
Mediolan.* Auctore, de
quo supra pag. 80. omif-
sis ijs quæ mouere nos
debent ad procurandam
omnem munditiam in
ministerio Missæ, de
quibus præclarè scri-
psit *Tobias noster par. 1.
cap. 76.*

Igitur Altaria bis sin-
gulis annis, cum sudum
est, à finitis Missis ad ve-
esperum spoliata sint, &
suppedanea item amo-
ta, vt sicci aëris sentiant
beneficium: quo tempo-
re tum Altaria ipsa vn-
dequaque mudentur,
tum suppedaneorū pars
quæ subter est.

Cum mappa mutan-
tur & pallia, *Altaria*
quoque ipsa munden-
tur arundinea scopula,
tela etiam cerata, quæ
sacro lapidi hæret, leui-
ter purgata; siue lapis
sit insertus, siue torum
Altare capiens. Quod
si aliquo casu accideret,
ita tectum non esse, ob
reuerentiam sacri Chri-
smatis ne purgetur tan-
gaturve.

Icones cum ornamen-
tis suis, sanctissimæ Eu-
charistiæ *Tabernaculum*,
& quæcumque huius-
modi piæ vel inaurata adiuncta sunt

Altaribus; item *Umbella* superim-
pendentes singulis mensibus mun-
dentur caudis vulpinis, aut arundi-
nea scopa.

Suppedaneum Altaris quotidie
mundetur arundinea scopa, si in eo sit
facienda Missa.

Arcula ad sputum excipiendum, de
qua supra, circumfricetur & purgetur
octauo saltem quoque die; item fene-
stellæ vrceolorum eodem tempore be-
nè purgentur.

Candelabra, Cruces, Thuribula, &
reliqua supellex argentea, quantum
fieri possit, manibus nudis ne con-
trectetur; sed adhibito panno, aut ve-
rò parte, quæ argentea non sit, ca-
piatur. Antequam recondatur, ex-
cutiatur, si quid pulueris, ceræ aut
maculæ accesserit; & extergatur leni-
ter, adhibito lineo & molli panno.
Condita autem sit vnaquæque res the-
ca sua, ne quid sordium accipiat.
Cum aliquid tamen purgatione ege-
re visum fuerit, palea combusta ad-
hibita, panno lineo leniter præstabi-
tur. Quod si quid valdè sit denigra-
tum, puta thuribulum ignis causa, aut
etiam multa cera adhæserit, in lixiuia,
cui sal sit admixtum, ebulliente de-
tergendum erit, adhibito penicillo
ex teris suillis confecto: caueatur ta-
men, ne, si quæ pars inaurata sit, au-
rum vi salis deteratur; & consulan-
tur periti.

Calices bini, & Patene binæ, sal-
tem vbi duodecim Sacerdotes Missam
faciunt, quintodecimo quoque
die leui manu aqua tepida lauen-
tur, sexto quoque mense, sapone mol-
liori: tuncque, post quartam horæ

partem, qua maneant in sole, calida lixiua benè abluantur, adhibendo penicillum aliquem ad saponem benè amouendum, præsertim vbi fuerit calatura. Poterit etiã id fieri furfure cocto, & tunc statim aqua munda bis aut ter abluendi essent. Præstetur verò ab eo qui in Sacris sit, & in vase ei vsui, & lanandis Corporalibus, de quo supra, tantum destinato; quod ex ablutione superfuerit, in Sacrarium fundatur. Vbi verò minor sit numerus Sacerdotum, rariùs id fieri poterit, ex proportione numeri Sacerdotum & dierum.

Supellex inaurata aut inargentata eadem cautione tractetur qua argentea: si semper est exposita, octauo quoque die panno lineo tergatur molli-ter; si recondenda sit, tergatur tunc. Poterunt etiã inaurata sapone aut furfure purgari, vt dictum est de Calicibus.

Candelabra, & cetera ex aurichalco tractentur adhibito panno, vel ferrea summitate capiantur: si perpetuo vsu adhibeantur, terno quoque die à puluere & cera, si fortè defluerit, mudentur; si reponenda sint, tunc etiã id fiat. Præterea quarto quoque mense, nisi numquam fuerint exposita, abstergantur diligenter, puluere pumiceo, aut eo, quem dicunt *tripoli* (quem aestiuæ muscæ fugiunt) adhibito corio bubalino; aut, si vtrumque desit, latere in tenuissimum puluerem redacto, & loco corij panno asperiore, quem dicunt saia; nullo verò modo hac ratione adhibenda erit aqua. Nitidiora fiunt (sed non diu durat nitor) si fricentur malo medico, seu massilico (vulgò, *arancio* ò *limone*) & marmore trito, seu vice malorum,

vel herba acida, dein de aqua benè abluantur; tum siccantur, & soli exponantur: aceto namquam abstergantur. Recondita verò huiusmodi, tubulis crassioris chartæ aut saccis lineis amicta habeantur, qui puluerem arceant, vt nitida & lucida semper habeantur.

Lampades vitrea, quæ sunt quotidiani vsus, quintodecimo quoque die furfure & aqua calida abstergantur.

Vrceoli, præter id quod quotidie fit, singulis mensibus diligenter purgentur, adhibito onorum cortice benè contrito, cum ligneolo aliquo instrumento, ad fordiculas benè eluendas; aut verò alia ratione, si quæ aptior inueniatur. Opercula vrceolorum quotidie, cum reponuntur, benè siccantur, si madeant.

Pelucula eorundem quotidie abstergantur, siccanturque: si stannæ fuerint, tertio quoque mense lixiua feruenti lauentur, & auena, vel farre vestito, seu ouorum cortice benè contrito fricentur; post iterum aqua lotæ, in sole siccantur, & panno lineo mudo abstergantur.

Aenea vasa pro ablutione Calicum, &c. antequam adhibeantur, & post, benè abluantur: bis verò singulis annis abstergantur accuratè, si opus est, latere contrito, vel arena, & aqua. Si stanno sint illita, adhibeantur furfur & aqua.

Instrumentum ad Hostias conficiendas, cum eo vsus fuerit Sacrista, seu alius, oleo perfundat, & vtramque partem, charta interposita, simul iungat: quæ in exteriori parte fuligo hæserit, abradat; postea eandem partem crassiore panno tergat, & in loco decenti reponat.

Linea omnia, Albæ, Amictus, Superpellicea, mappæ, panni, & si quid aliud est diuini cultus gratiâ paratum, separatim ab indumentis domesticis cuiuscumque lauentur: quæ tamen habentur ad manus faciemque lauandam, & ad nares purgandas, hoc numero ne censeantur.

Ternæ *Altarium mappæ*; superior quidem singulis mensibus, inferiores verò quater in anno mundæ apponantur.

Bina *Corporalia* tertia quaque hebdomada, binæ Albæ decimoquinto quoque die, Cinguli alternis mensibus, manutergia Altarium, bini Amictus, octo dierum spatio mutantur; & hæc saltem, vbi duodecim Sacerdotes Missam faciunt. Vbi autem pauciores sint Sacerdotes, ex defectu numeri Sacerdotum poterit augeti pro rata parte numerus dierum; & è contra, vbi plurimi Sacerdotes, minuendus quoque erit numerus dierum.

Purificatoria singulorum Sacerdotum (conuenit enim cuique suum) spatio octo dierum, vel ad summum quindecim. Superpellicea, quæ vsui vario Sacerdotalium aut Clericalium ministeriorum destinata sunt, ad eandem ferè rationem.

In suppedaneo armarij, seu mensæ, vbi Sacerdos consistit sacra indumenta sumens, perpetuò stratus sit crassior pannus, ne qua parte Alba fœdetur.

Linæa Sacrificiæ ad manus extergendas singula hebdomada munda ponantur: tum valdè humido cælo, quod die siccentur admota igni.

Mappæ ad sanctæ Communionis vsu, contractiores quidem alternis Hebdomadis, maiores ve-

ro alternis mensibus mutantur.

Quod autem hæc mutationum interualla præfiniantur, non idèò tamen extraordinariè quoque fieri non poterunt, si oporteat; puta, si ex labe, quæ fortè aspersa sit, aut alia de causa.

Præceptis solemnitatibus munda omnia adhibeantur, & pulchriora.

Mappæ Altarium Missis finitis contegantur stragulis suis: prius verò leuiter purissima scopula, eius generis quod vestimentis domesticis adhibetur, propriè tamen ad eum vsu destinata, purgentur; ipsa stragula singula Hebdomada diligenti agitatione à puluere mudentur, præter id, quod etiam quotidie manè eadem leuius excuti debent: tum aëri tertio quoque mense exponantur.

Corporalia & purificatoria cum remouentur, vt alia adhibeantur, ponantur in arcula, seu canistro ad eum tantu vsu destinato: & antequam dentur foras ad lauandum, ab eo, qui sit in Sacris, lauentur in proprio vase, de quo supra, lixiua & sapone adhibito, & mox bis aqua sola abluantur: quod ex lauatiõne superest, in Sacrarium fundatur.

Albæ, & superpellicea lauata crispanda dentur: quoties reponuntur, aptè saltem contorqueantur, si non crispentur.

Corporalia item dentur personis peritis, vt amylo inducto ea durefcere faciant, & complacent præscripta ratione: tempus huic operi aptum erit à mense Maio ad Octobrem.

Recondantur autem hæc linea omnia benè sicca & complicata separatim locis suis, vt sint in promptu; apponanturque rosæ sicca, & lauanda,

dula, aut similia, tum ad maiorem munditiam & elegantiam, tum ut à cinis libera sint.

Nullus Sacerdos ad Missam faciendam accedat fœdis calceis aut crepidis: idèd semper habendæ essent in Sacristia crepidæ ad hunc usum.

Habeatur coràm in Sacristia *scopula*, qua Sacerdotes & Clerici utantur ad vestimenta communia mundanda, antequam vestiant sacra.

Omnia indumenta distinctis proprijs scrinijs habeantur, & secundùm coloris pretijque varietatem: linea quoque pro genere & pretio sint distincta, appositis schedulis.

Casula recondantur ductilibus capsis, quæ in armaria inseruntur; atque posita crassiore charta, quæ fundum capsæ contegat, appositisque siccis rosarum folijs, & lauandula, aut similibus. Ponatur Casula cum Stola & Manipulo suo; mox alia eiusdem generis pro altitudine capsæ. Addantur bursæ Corporalium, & integumenta, si adsint, Missalium. Recondantur verò Casulæ benè extentæ sine ruga aut plicatura: eodem modo *Dalmatica* & *Tunicella*. supra omnia autem alia charta sit, ut res mundiores seruentur. Quæ sunt ex aureo vel argenteo panno, aut ornamenta habent auro vel argento asperiora, habeant pannum inter utramque superficiem, ne confriata corrodantur.

Pluuialia, maximè si aurea vel argentea sint, vel recondantur in amplo armario extenta, vel plicata recondantur, ita tamen, ut nullo modo inflectatur quæ pars pensilis à tergo est (vulgò caputium) & interponatur pannus, ut dictum est.

Quandocumque extrahuntur hæc

indumenta, substernatur eis mappa munda, imò & stragulum supersternatur, si aliquo spatio relinquenda sint.

Quæ rarò adhibentur, quandoque in sereno celo explicata exponantur, ne fortè mucescant, vel male oleant; sed non in sole: poterit id fieri mensè Maio & Septembri, & semel in hieme, pro opportunitate temporis.

Pallia Altarium semper habeantur, si fieri possit, suis telaribus extensè affixa, ut suprâ diximus; poteruntque vni asserculorum structuræ duo affigi diuersi coloris, ut pro diei conditione necesse non sit, nisi vertere telaris faciem: ita in amplo armario erecta habeantur, deopta linea filamentorum (quam vocant frangiam) quæ assuta non sit. Interponatur autem pannus siue inter duas palliorum facies in armario, siue inter pallij & Altaris faciem, ad vitandam eam, quam suprâ diximus, confriationem. Commodum verò erit, pannum aded esse latum, ut utramque telaris faciem, & sic pallia ab utraque parte affixa contegat: & ita in media sui parte affixus telari, nunc quidem hinc inde extendatur, & ab omni latere bagaculis connectatur; nunc verò ad vnam partem tantùm, prout duas facies telaris aut vnam contegere oportuerit. Quòd si plicanda fuerint, fiat, ut, si quæ Crucis species aut imago afficta est, non inflectatur, cautioque adhibeatur, si oportet, interpoliti panni.

Tapetia, crassioresque panni ad soli insternendi usum, cum recondenda sunt, priùs purgantur cera, & si quid aliud sordidum inhaferit: aut post exponantur, & diligenter exag-

rentur, ad excutiendum puluerem, scopula bene mündentur; & ita complicata suis locis recondantur.

Sacristiæ fenestræ sæpè pateant, sereno siccoque cælo; tum capsulæ ductiles paulum educantur, vt etiam quæ intus sunt sentiant aëris beneficium.

Ceterum ea debet esse reuerentia erga factam supellectilem, tamquam diuino seruitio mancipatam, imò tamquam sanctimoniam participem, quæ nimirum est sanctitatis instrumentum; vnde & sancta ea vocatur sæpè in Scripturis sacris, Pontificijs legibus, Patrumque monumentis, vt nihil eiusdem non modò negligatur, verum etiam exquisita cura & diligentia colatur. Non enim, vt ait *sanctus Hieronymus Epistola ad Theophil. Alexandr.* inania ea sunt, & quæ quasi sensu carentia sanctimoniam non habere dicuntur; sed ex confortio Corporis & Sanguinis Domini sublimi maiestate sunt veneranda. Lege, quæso, quæ *Tobias noster in hanc causam collegit cap. 77.*

de Sacris templis parte prima, vbi docet, idè prohiberi plurima circa eandem: videlicet,

Primò, non omnem supellectilem tangi posse à quocumque.

Secundò, neque à quocumque quamcumque ablui posse, aquamque lotionis in Sacrarium proijciendam esse.

Tertiò, quæ vsui amplius esse non possunt, ea nequaquam in profanos vsus detorquenda esse; sed ea comburenda esse, & cineres in Sacrarium inferendos, quæ nos etiam suis locis indicauimus supra.

Quartò, nec alienari posse, vendi oppignerariue, exceptis quibusdam casibus, de quibus *sanctus Ambrosius lib. 1. Offic. cap. 41.* & habentur in *Breniario quarta die infra Octauam sancti Laurentij.* Vide ibi.

Addit ille exempla multa piorum hominum, & è conuerso indignationis omnipotentis Dei contra sacrilegos, impios & desides in hoc genere; ad quem Lectorem remittimus, ne instituti nostri metas transeamus.

PROSODIA VERBORVM
IN MISSALI ROMANO.

Abstinet in prima Editione à notanda Prosodia Verborum eorum quæ dubiam in Missali habere possunt pronuntiationem; tum quia solent imprimi Missalia additis accentibus; tum quia eadem fere verba, quæ in Missali leguntur, communia sunt etiam Breuiario, cuius Prosodiam difficiliorem in eiusdem Commentariorum calce adnotaueram. Verum, quia Typographorum incuria malè positi sunt accentus, & aliquando omissi, me impulerunt insignes Episcopi, ut, in gratiam minus peritorum Sacerdotum, ea quoque separatim colligerem quæ Missalis sunt propria, ne contingat vllus error in legenda Missa.

Habent igitur penultimam longam,

Abscide,
Accersito,
Aduenit, *in Introitu Epiphaniæ.*
Allidit,
Anathema,
Appare,
Appetitor,
Arcopagi,
Barabbas,
Brauium,
Cæsaream,
Candelabrum,
Circumfodit,
Comedi,
Commiscere,

Habent penultimam breuem,

Abscidit,
Abutere,
Achillei,
Aduocans,
Alleua,
Amodo,
Barfabas,
Benepiacens,
Byssino,
Caligas,
Circumdabat,
Circumdabunt,
Circumdatus,
Circumdedit,
Circumuolet,
Coccinum,

Con-

Com-

Longam habent penultimam,

Concidet,
 Condolere,
 Confige,
 Consentitis,
 Contorquere,
 Conuenit multitudo,
 Decoris regnum,
 Delibor,
 Demolitur,
 Depromat,
 Eadem, *casus ablatiui.*
 Elamita,
 Eleazar,
 Elide,
 Eruditur,
 Esuritis,
 Exemit,
 Exite,
 Expetita,
 Fulciri,
 Fulgoris,
 Grabatum,
 Hostili,
 Hyssopo,
 Idola,
 Immuta,
 Impertire,
 Indicens,
 Innotesceris,
 Institoris,
 Intuere,
 Libamen,
 Lorica,
 Lucia,
 Melotis,
 Mendicans,

Muni-

Breuem eandem habent,

Commori,
 Computat,
 Concuti,
 Condolens,
 Congeres,
 Damaris,
 Decidet,
 Didymus,
 Dyscolis,
 Eadem, *casus nominatiui vel
 accusatiui.*
 Eloqui,
 Ephpheta,
 Esurit,
 Excolens,
 Fodere,
 Galea,
 Genesareth,
 Haceldama,
 Iacerent in eum,
 Inito,
 Innoua,
 Inuenit, abscondit, &
 vadit,
 Inuidet,
 Lapidas,
 Lecycho,
 Manahen,
 Multimodis,
 Nerei,
 Obliuisceris, *in presenti tem-
 pore; in Sexagesima.*
 Occidat Sol,
 Paraclitus,
 Paropside,
 Peragat,

Tt Perfodi,

Longam,

Munimen,
 Myrica,
 Parasceue,
 Perimus,
 Peripsema,
 Perseueret,
 Posticum,
 Prædico, sicut prædixi,
 Præsumit,
 Præuenimus,
 Profugit nudus,
 Recensita,
 Redundabunt,
 Salubris,
 Subiacere,
 Subiacete,
 Subrepar,
 Succide,
 Sunamitis,
 Tiaris,
 Tritura,
 Tuere,
 Venimus & nos tecum,
 Vouete.

Breuem,

Perfodi,
 Pollicens,
 Præcauens,
 Præueni nos,
 Profelyti,
 Prosequere,
 Quamdiu,
 Reditum,
 Refoue,
 Renoua,
 Repetitis,
 • Sabbaçtani,
 Sedulis,
 Serotinus,
 Smigmata,
 Sublequi,
 Suppetunt,
 • Sycomorum,
 Syntychen,
 Tibicines,
 Timotheo,
 Tristega,
 Venumdari,
 Videris tu, *de Iuda.*
 Venimus adorare,
 Vtraque crescere.

DEO OPTIMO MAXIMO,
 ET BEATÆ VIRGINI
 LAUS OMNIS ET GLORIA.

RESO.